

Ovdâsvástádâslâšvuotâ já killeelvuotâ Säämi máttááttâskuávdáást

Säämi máttááttâskuávdáást ovdâsvástádâslâšvuotâ já killeelvuotâ šaddeh sâmmilii maailmkooveest, kulttuurlii jotkuuvâšvuodâst já kuávlui eellimvuáimálâšvuodâ naanoodmist. Mii tooimâ vuolgâsaijeen lii, ete killeelvuotâ ij uáivild tuš pirâsovdâsvástádâs, peic meid kielâlii, kulttuurlii, sosiaallii já ekonomâlii killeelvuodâ. Taam olesvuodâ kovvee piergim-tuávádâh, mii vuáđuduvá sâmmilii juurdâšmân já mast kuávdáást lii kelijdeijee áigápuátu, naavcah eelliđ já toimâđ jieijâs pirrâsist kilelis vuovijguin sehe lonolâšvuotâ luándoin, siärváduvváin já puáttee suhâpuolváin.

Mijjân lii tehálâš, ete killeelvuotâ uáinoo mii puoh tooimâst máttátmist oppâmpirrâsáid já joođeetmist aargâ vuáháduvváid räi. Piergim-jurdâččem lohtâs meid oppâlájádâs teháláid árvuid. Mij kattip siärvuslâšvuodâ, arktâsii kuávlui oovtâstpargo, sehe ärbivuáválii tiäđu sirdem suhâpuolvái kooskâst. Taah ääšiđ uáivildeh keevâtlávt eereeb iärrâs tom, ete oppâm tábáhtuvá porgâmáin, aiccâmáin oovtâst já uásálistmáin keevâtlíi paargon, já siämmâst algâaalmug njálmálâš ärbitiátu kättejuvoo já sirdoo ovdâskulij mainâstem, maali čäittim já siärvuslii oppâm peht.

Mii ulmen lii nanodiđ uáppei kiärgusvuodâid toimâđ jieijâs elimist, siärváduvváin já pargoelimist taggaar vuovijn, mii oovded ellee sâmikulttuur jotkum já kilelis puátteevuodâ.

Killeelvuodâ ovdedeijee haavah já kyeimivuodah

Säämi máttááttâskuávdáa aalmugijkoskâsii oovtâstpargo já hahâtooimâ ulmen lii siäiluttiđ, tuárjuđ já ovdediđ sâmmilij já eres tave algâaalmugij kielâid, kulttuur já ärbivuáválijd iäláttâsâid. Majemui kuulmâ ihelove äägi mij lep lamaš mielti paijeel 60 haavâst, main maangâin killeelvuodâst lii lamaš merhâšittee rooli.

Mii hahâtooimâst tun puávtáh luuhâđ lase [tääbbin](#).

Mij halijdep jieččân kilelis ovdânem pargoost väldiđ vuotân arktâsij kuávlui uáinu. Mij halijdep leđe tiäđuliih mii vaikuttâsâin pirrâsân já siärvádâhân já iberdiđ meid maangâlágánijđ vaikuttâsâid moh šaddeh šonjâdâhnuvástusâst. [Sustainable development in VET in the Arctic](#) -haavâst mij lep karttim mii oppâlájádâs kilelis ovdânem táárbui já tooimâ tääsi jieččân vuolgâsoojij mielt väldimáin vuotân ekologâlii, ekonomâlii, sosiaallii já kulttuurlii killeelvuodâ. Mii ulmen lii oles pargovievâ killeelvuotâmáttim ovdedem sehe áámmátidentiteet nanodem kilelis puátteevuodâ rähten.

Säämi máttááttâskuávdáš uásálistij Máttááttâshaldáttâs killeelvuotâindikaattorij vuossâmuu tiäđunurâmân kiđđuv 2026. Killeelvuotâindikaattoreh kovveje killeelvuotâpargo tááláá tile já ovdânemunde áámmátlii škovliimist. Tun puávtáh uápásmuđ Máttááttâshaldáttâs raportân [taa](#).

Säämi máttááttáskuávdáš kulá áámmátlii škovlim [Kartalla på Kartan](#) –viärmádâhân já mij lep toimâm viärmáduv ráđádâllâmkode jesânin čoovčâ 2025 ráájist. Viärmádâh váldá keevâtlíi anon áámmátlii škovlim killeelvuotâkiäinukáártá sehe tuárju já taha uáinojeijen oppálájádâsâi já toi kuoimij sehe áámmátulmui rooli killeelvuotâubástusâst.

Killeelvuodâ čoovdâlovoh

SMK já toimâsoojijn västideijee Senaatti-kiddoduvah čuávuh merikoskâsávt tooimâ pirâsvaikkuttâsâid já energiavevttim.

Toimâsajeudâsmitmij árvuštállum pirâsvaikkuttâsah:

- Soojij kevttim pehtilittem keeppid luoštuid (~65 000 kg CO₂/ihe)
- Toimâsoojij ovtâstitem keeppid vyeijim (~40 000 km/6 300 kg CO₂/ihe)
- Skappuumeh kiäppáneh ko tooimah čuákkejuvvoje
- Ohtsâšsoojij meeri lii kepidum tooimâi čokkim mielh

Macâttâskoijádâlmij puátuseh (2025):

- 4,6/5 – Oppálájádâs oovded kilelis ovdánem já ovdâsvástádâslâšvuodâ (pargoellimmacâttâs)
- 4,6/5 – Kiärgusvuodâh toimâđ áámmâtsyergist kilelis ovdánem mielh (uáppeemacâttâs)
- 4,4/5 – Uápei pyereestvaijeem (uáppeemacâttâs)

Vuárukiävtvuetekonomiatooimah (2025):

- Kiertonet-vyebdim tuárju reesuursvijsesvuodâ
- Šeštum 22 890 kg luánduriggoduvah
- Velttum 4 340 kg CO₂-luoštuuh

Ovdâmeerhah mii argâpeeivi killeelvuotâtavoin

- Sämikielâ já -kulttuur kattim

- Ärbivuávalii mättim sirdem puáttee suhâpuolváid
- Arktâsâš toimâmpiirâs já kulttuursensitiivlâšvuotâ mieldi máttátmist
- Sämikulttuurápuh kuleh puoh tođhosškovliimáid
- Ohtsih virkosmittempeeivih uáppeid já pargoviehân
- Uđâsmuvvee energia maangâpiälálâš kevttim (eennâmliegâsvuotâ, piäiváš, pellet)
- Seesoon- já aldapurrâmuš pivnohistem, paijeelmiärálii purrâmuš kepidem minimin
- Pehtilittum luoštui šlajättállâm oppálájádâsâst já asâttuvâst
- Čurgim kemikaalijttáa aktivčassijn
- Ohtsâš uđđâsistkevttim- já tävirijmolsomsaje
- Uđđâsistkevttimmaterialij kevttim máttátmist (om. silbâ)
- Uálgipyevtittâsâi kevttim já materialij uđđâsistkevttim (om. pyevtitemlájádâs, kietâtyejisyergih)
- 67 % pargovievâst lii čodâldittám Laiđiittâs kilelis ovdánmân -kursâ (tile 9/2026)

Lasetiäduh

Jis tust láá koččâmušah mii ovdâsvástádâslâšvuotâ- tai killeelvuotâpargoost, te vääldi ohtâvuodâ.

Tiina Jäppinen

proojeekthovdâ

puh. 0405559650

tiina.jappinen@sogsakk.fi

Irina Salomaa

máttáatteijee, luándu- já mađhâšemsyergi

puh. 0404876886

irina.salomaa@sogsakk.fi

Tiisu-Maria Näkkäläjarvi

vuávájeijee

puh. 0403780304

tiisu-maria.nakkalajarvi@sogsakk.fi